

Article Info:

Received Date: 05 May 2020

Accepted Date: 16 May 2020

Published Date: 26 May 2020

Corresponding Author:

shahidanmohamad@usm.my

Tinjauan awal 52 *Steel Rod Sculpture* di Bandar Raya George Town, Pulau Pinang: Tipologi idea dan tema asas

*A Preliminary Study of 52 Steel Rod Sculptures in the City of George Town,
Penang: Typology of Ideas and Basic Themes*

Norshahidan Mohamad

Safrizal Shahir

Noor Hafizah Rosli

Pusat Pengajian Seni

Universiti Sains Malaysia

Abstrak

Tulisan ini merupakan satu tinjauan awal terhadap penghasilan 52 *steel rod sculpture* dalam konteks perkembangan seni awam di bandar raya George Town, Pulau Pinang. Penciptaannya tidak hanya menonjolkan aspek keindahan formalistik dan ekspresi bentuk seni pembuatannya tetapi, di samping itu turut memaparkan idea serta tema keunikan identiti yang tersendiri. Berdasarkan tinjauan terhadap *steel rod sculpture*, idea dan tema keunikan identiti di bandar raya George Town dapat dihayati menerusi paparan jelas kandungan imej-imej visual di samping interpretasi tersirat latar penceritaan. Terdapat beberapa aspek kecenderungan idea dan tema penting yang menjadi asas penghasilan *steel rod sculpture* antaranya aspek perekonomian, paparan keunikan pakaian tradisional, elemen bahasa dan tulisan, nilai kemasyarakatan dan kekeluargaan, keunikan reka bentuk bangunan bersejarah, kepelbagaian agama dan kepercayaan, kisah ketokohan, dan akhir sekali keistimewaan bentuk sambutan perayaan masyarakat tempatan. Kesemua paparan idea dan tema keunikan ini dikemukakan sebagai satu refleksi kepada keistimewaan penjenamaan nilai sejarah, warisan dan budaya di bandar raya George Town sebagai identiti Tapak Warisan Dunia UNESCO.

Kata kunci: Steel rod sculpture, George Town, UNESCO

Abstract

This paper presents a preliminary study of the production of 52 steel rod sculptures in the context of public art development in the city of George Town, Penang. These creations are not only highlight on the aspect of formalistic beauty and the expression of art forms but they are also presenting the ideas and themes of the unique identity the city of George Town. These elements can be appreciated through the physical display of the visual images, as well the implicit interpretations of the storyline. Several aspects of idea aptitude and important themes became the basis for the production of these steel rod sculptures, such as economic aspects, the uniqueness of traditional attires, language and writing elements, social and family values, the unique designs of historical buildings, the diverse religions and beliefs, stories of leadership, and the special forms of celebration among the local community. The display of ideas and themes of uniqueness reflects George Town's distinctive historical values, heritage and cultural brandings as part of its identity as a UNESCO World Heritage Site.

Keywords: Steel rod sculpture, George Town, UNESCO

PENGENALAN

Pengiktirafan bandar raya George Town sebagai Tapak Warisan Dunia oleh *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization* (UNESCO) pada tahun 2008 telah memberi impak positif dalam mencorak aktiviti berbentuk kesenian termasuklah perkembangan seni awam atau seni jalanan di Pulau Pinang (Chang Shu Fan, 2014). Penganjuran projek transformasi ‘Marking George Town’ yang diperkenalkan oleh kerajaan negeri antaranya bertujuan dijadikan sebagai pentas mempromosi tempat dan sejarah warisan budaya melalui seni (Ngiom, 2011). Usaha memartabat nilai-nilai ini dapat diperhatikan dengan terhasilnya bentuk kesenian awam yang begitu signifikan dikalangan para pengunjung tempatan dan luar negara antaranya lukisan mural, *steel rod sculpture*, seni *stencil*, rekaan poster, pencahayaan LED dan seni *mosaic*. Namun, sehingga hari ini seni berbentuk lukisan mural dan *steel rod sculpture* merupakan yang paling popular serta paling banyak dihasilkan (Sadatiseyedmahalleh *et al.*, 2015).

Kajian mendapati penghasilan *steel rod sculpture* merupakan bentuk seni awam yang paling menonjol dalam mengetengahkan nilai-nilai keunikan identiti melalui subjek dan penceritaan sejarah di bandar raya George Town, Pulau Pinang (Sadatiseyedmahalleh *et al.*, 2015). Dari sudut bentuk dan penampilan, *steel rod sculpture* adalah bentuk arca yang paling mudah dikenali dan dilihat di sekitar ceruk, jalan dan lorong di bandar raya tersebut. Kewujudannya telah menjadi semacam “kebiasaan” dalam menghadirkan wajah atau identiti visual bandar raya George Town. Oleh itu tulisan ini berhasrat untuk membuat tinjauan awal tentang kewujudan keseluruhan 52 *steel rod sculpture* yang terdapat di bandar raya George Town, Pulau Pinang. Tinjauan tersebut akan tertumpu kepada aspek tipologi idea serta tema asas di sebalik bentuk *steel rod sculpture* tersebut.

SEJARAH STEEL ROD SCULPTURE

Sejarah perkembangan *steel rod sculpture* bermula pada tahun 2009 melalui sebuah pertandingan seni dengan tajuk ‘Marking George Town’ anjuran Kerajaan Negeri Pulau Pinang dengan kerjasama Pertubuhan Arkitek Malaysia (PAM). Penganjurannya bertujuan menyediakan setiap zon warisan di bandar raya George Town dengan bentuk seni yang melambangkan identiti warisan ketara (*tangible heritage*) dan warisan tidak ketara (*intangible heritage*), di samping bermatlamat mewujudkan hubungan interaksi dengan komuniti setempat melalui penerokaan aktiviti pelancongan seni (Haryani Mohamad, 2016). Pertandingan ini telah mendapat sambutan dengan banyak penyertaan diterima dari kalangan pencinta seni tempatan, termasuklah juga penyertaan dari pelbagai negara luar antaranya Australia, Perancis, Sepanyol, United Kingdom, Singapura dan India. Cadangan idea bertajuk ‘Voices of the People’ oleh syarikat Sculpture at Work dari Malaysia telah dinobatkan sebagai pemenang utama pertandingan tersebut. Konsep yang ditampilkan telah memenuhi kriteria pertandingan dengan mengangkat penceritaan sejarah jalan atau tempat terpilih di bandar raya George Town di samping menampilkan keunikan interpretasi elemen naratif dan penceritaan menerusi gaya kartun (Christina Chin, 2010).

Sehingga hari ini, terdapat sejumlah 52 *steel rod sculpture* berasaskan pengayaan kartun telah dihasilkan dari tahun 2010 sehingga 2012 (Penang Global Tourism, 2019). Kesemua *steel rod sculpture* ini telah ditempatkan di sekitar zon-zon strategik yang mempunyai hubungan sejarah langsung dengan nama jalan, lorong, tempat atau lokasi di bandar raya George Town. Bagi merealisasikan idea ini, terdapat empat orang seniman visual terlibat terdiri daripada pelbagai latar belakang pengalaman seni dan kemahiran iaitu Tang Mung Kian, Reggie Lee, Julian Kam ‘Lefty’ dan Baba Chuah. Tang Mung Kian adalah anak kelahiran Pulau Pinang dan merupakan graduan lulusan dari Malaysian Institute of Art (MIA). Beliau pernah berkhidmat sebagai pengarah seni pengiklanan di Singapura dan kini merupakan pengarah kreatif bagi syarikat Sculpture At Work di Kuala Lumpur. Seorang lagi anak kelahiran Pulau Pinang yang turut menyumbangkan idea dalam *steel rod sculpture* ialah Reggie Lee. Beliau terkenal dengan karya-karya kartun dalam majalah komik tempatan popular seperti *Gila-Gila*

dan sisipan penerbitan dalam surat khabar berbahasa Inggeris tempatan *The Star*. Bagi Julian Kam atau nama popularnya 'Lefty', beliau merupakan seorang pelukis, penulis, bekas pensyarah, pengarah dan kini bertanggungjawab sebagai ketua editor seni bagi penerbitan komik berpangkalan di China. Karya-karya beliau pernah tersiar dalam penerbitan komik terbesar di Amerika Syarikat antaranya menerusi *Liquid City*, *Image Comics* siri 1 dan 2. Seorang lagi pelukis kartunis terkenal adalah Baba Chuah. Beliau turut berpengalaman luas di peringkat tempatan dan antarabangsa antaranya menerusi penerbitan *Midsummer Night's Hunt* di Amerika Syarikat selain aktif dalam arena komik tempatan menerusi siri-siri penerbitan majalah komik seperti *Gempak*, *Komikoo* dan *Falsafah Batu Api*. (Timothy Tye, 2003-2020).

Sungguhpun *steel rod sculpture* ini dihasilkan oleh mereka yang berbeza latar belakang dan pengalaman seni, namun setiap dari mereka masih mengekalkan ciri-ciri keunikannya. Paling ketara elemen naratif dalam pendekatan jenaka gaya kartun yang lucu dan mencuit hati telah menjadi asas persembahan idea penciptaan *steel rod sculpture* tersebut. Dari sudut ekspresi bahan, *steel rod sculpture* yang dicipta itu secara asasnya merupakan cantuman bahantara rod besi serta gabungan beberapa kepingan besi yang di lentur lembut menggunakan kaedah kimpalan (*welding*). Penggunaan bahan jenis ini amat bersesuaian kerana faktor keadaan iklim tempatan selain kekuatan bahan untuk jangka masa panjang.

METODOLOGI

Menerusi pendekatan kualitatif berbentuk tinjauan lapangan dan rujukan pelbagai sumber sekunder, sebanyak 52 *steel rod sculpture* telah dikenal pasti kedudukannya merentasi kawasan kajian zon utama (*core zone*) seluas 109.38 hektar dan zon penampakan (*buffer zone*) seluas 150.04 hektar (Peta 1). Kawasan zon utama disempadani dengan Selat Melaka di bahagian timur laut sehingga ke barat daya Pulau Pinang. Kawasan ini terdapat lebih 1,700 buah bangunan bersejarah yang berjajaran dengan jalan utama di Pengkalan Weld, Lebu Pantai, Jalan Masjid Kapitan Keling, Lorong Cinta dan beberapa jalan pintasan di Jalan Tun Syed Sheh Barakbah, Lebu Light, Lebu Bishop, Lebu Gereja, Lebu China, Lebu Pasar, Lebu Chulia, Lebu Armenian dan Lebu Acheh. Sementara zon penampakan meliputi sempadan kawasan laut di sekitar pelabuhan, Jalan Dr Lim Chwee Leong, Gat Perangin sehingga ke barat daya dan sekitar Jalan Transfer ke barat laut Pulau Pinang (Penang Global Tourism, 2019).

Pendekatan analisis bertema (*thematic analysis*) dibuat berpandukan dapatan data-data di setiap zon dan kemudiannya diterjemahkan dalam bentuk rajah dan jadual. Kaedah *thematic analysis* merupakan proses mengenal pasti, menganalisis dan mengidentifikasikan tema dalam suatu bentuk data (Braun & Clarke, 2013). Oleh itu, data diproses dengan merekodkan nama pengarca, kod, tajuk, lokasi, serta mengenal pasti idea dan tema keunikan yang terdapat pada *steel rod sculpture*. Dalam proses penilaian ini terdapat beberapa *steel rod sculpture* yang mempunyai pertindanan dari segi idea atau tema keunikan. Sehubungan itu, pengkategorian yang dijalankan adalah bersifat lebih longgar atau *flexible* dan tidak terikat pada satu aspek idea atau tema yang khusus.

Jadual 1 Pecahan *steel rod sculpture* mengikut artis, tajuk, kod, lokasi, idea dan tema

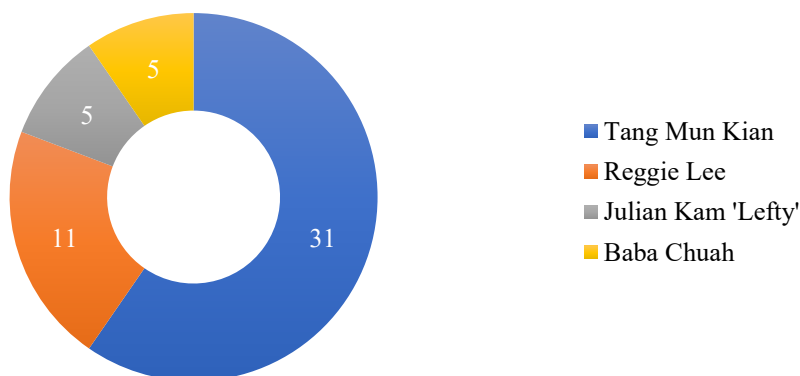
ARTIS	KOD	TAJUK	LOKASI	IDEA DAN TEMA
Tang Mung Kian	1	<i>Shorn Hair</i>	Jalan Sungai Ujong	Perekonomian, Pakaian Tradisional
	2	<i>Labourer to Trader</i>	Jalan Kuala Kangsar	Perekonomian, Pakaian Tradisional
	3	<i>Kopi O' Kau!</i>	Lebuh Kimberley	Perekonomian
	5	<i>Mr Five Foot Way</i>	Jalan Transfer	Perekonomian
	7	<i>Sama Taste, Same Look</i>	Lebuh Cintra	Perekonomian, Bahasa & Tulisan
	9	<i>Rope Style</i>	Jalan Pintal Tali	Perekonomian, Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan, Pakaian Tradisional
	12	<i>High Counter</i>	Lebuh Carnarvon	Perekonomian
	13	<i>Cheating Husband</i>	Love Lane	Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan
	15	<i>Rotan</i>	Lebuh Chulia	Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan, Pakaian Tradisional
	18	<i>One Leg Kicks All</i>	Lebuh Muntri	Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan, Pakaian Tradisional
	20	<i>Beca</i>	Lorong Chulia	Perekonomian
	21	<i>Mahjong</i>	Lorong Stewart	Keagamaan & Kepercayaan
	22	<i>Temple Day</i>	Lorong Muda	Perekonomian, Keagamaan & Kepercayaan
	23	<i>Wrong Tree</i>	Lorong Pasar	Perekonomian
	25	<i>Too Salty</i>	Jalan Green Hall	Perekonomian, Pakaian Tradisional, Bahasa & Tulisan
	27	<i>Gold Tooth</i>	Lebuh Queen	Perekonomian, Pakaian Tradisional, Bahasa & Tulisan
	29	<i>Untrained Parakeet</i>	Lebuh King	Keagamaan & Kepercayaan
	31	<i>Tok Tok Mee</i>	Jalan Masjid Kapitan Keling/Lebuh Cina	Perekonomian, Bahasa & Tulisan
	32	<i>Roti Benggali</i>	Lebuh King	Perekonomian, Pakaian Tradisional, Bahasa & Tulisan
	33	<i>Duck</i>	Lorong Che Em	Perekonomian
	36	<i>Double Role</i>	Gat Lebuh Chulia	Pakaian Tradisional, Bangunan Bersejarah
	39	<i>Kandar</i>	Lebuh Ah Quee	Perekonomian, Pakaian Tradisional
	40	<i>Too Narrow</i>	Lorong Soo Hong	Perekonomian, Pakaian Tradisional
	41	<i>Procession</i>	Lebuh Armenian	Pesta & Perayaan
	42	<i>Then & Now</i>	Lebuh Armenian	Perekonomian, Pakaian Tradisional, Bahasa & Tulisan
	43	<i>Cannon Hole</i>	Lebuh Cannon	Perekonomian
	44	<i>Born Novelist</i>	Lorong Lumut	Pakaian Tradisional, Kisah Ketokohan
	45	<i>Limousine</i>	Lorong Carnarvon	Perekonomian
	47	<i>No Plastic Bag</i>	Lebuh Prangin	Perekonomian, Bahasa & Tulisan
49	<i>Chingay</i>	Pengkalan Weld	Pesta & Perayaan, Pakaian Tradisional	
51	<i>Escape</i>	Lebuh Acheh	Bangunan Bersejarah	
Reggie Lee	6	<i>Spy</i>	Lebuh Cintra	Perekonomian
	10	<i>Retail Paradise</i>	Lebuh Campbell	Perekonomian
	14	<i>Budget Hotels</i>	Lebuh Chulia	Perekonomian
	24	<i>Too Hot</i>	Pengkalan Weld	Perekonomian, Bahasa & Tulisan
	26	<i>Bullock Cart Wheel</i>	Jalan Masjid Kapitan Keling	Perekonomian
	28	<i>Quit Please</i>	Lebuh Gereja	Pakaian Tradisional, Bangunan Bersejarah
	30	<i>Gedung Rumput</i>	Lebuh Queen	Perekonomian
	38	<i>Ah Quee?</i>	Lebuh Ah Quee	Pakaian Tradisional, Kisah Ketokohan
	46	<i>Cow & Fish</i>	Lebuh Melayu/ Lorong Ikan	Perekonomian, Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan
	48	<i>Waterway</i>	Gat Lebuh Prangin	Perekonomian
50	<i>Ironsmith</i>	Lorong Tok Aka	Perekonomian	
Julian Kam 'Lefty'	4	<i>Happy Hour</i>	Jalan Transfer	Bangunan Bersejarah
	17	<i>Win Win Situation</i>	Lebuh Muntri	Pakaian Tradisional, Bahasa & Tulisan, Kisah Ketokohan
	19	<i>Narrowest Five Foot Way</i>	Lorong Stewart	Pakaian Tradisional, Bangunan Bersejarah
	34	<i>Property</i>	Lebuh Victoria	Perekonomian, Pakaian Tradisional
37	<i>Main Street</i>	Lebuh Chulia	Perekonomian	
Baba Chuah	8	<i>Three Generations</i>	Lebuh Kimberley/ Jalan Sungai Ujong	Perekonomian
	11	<i>Ting Ting Thong</i>	Lorong Seck Chuan	Perekonomian, Pakaian Tradisional
	16	<i>Jimmy Choo</i>	Lebuh Leith/Lebuh Muntri	Perekonomian, Kisah Ketokohan, Bahasa & Tulisan
	35	<i>'Yeoh' Only</i>	Gat Lebuh Chulia	Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan, Bahasa & Tulisan
	52	<i>Haj Pilgrimage</i>	Gat Lebuh Acheh	Keagamaan & Kepercayaan, Bahasa & Tulisan

Peta 1 Kedudukan lokasi *steel rod sculpture* di bandar raya George Town, Pulau Pinang
 (Sumber <https://mypenang.gov.my>)

DAPATAN KAJIAN

Tinjauan yang dijalankan ke atas 52 *steel rod sculpture* di bandar raya George Town mendapati, sejumlah 31 *steel rod sculpture* daripadanya telah dihasilkan oleh seniman visual Tang Mung Kian. Kemudian diikuti Reggie Lee sebanyak 11 *steel rod sculpture* dan selebihnya oleh Julian Kam 'Lefty' dan Baba Chuah masing-masing lima *steel rod sculpture* (Rajah 1). Hasil tinjauan juga mendapati idea dan tema yang menyentuh aspek perekonomian merupakan yang paling menonjol iaitu sebanyak 39 *steel rod sculpture*. Kemudian diikuti paparan keunikan pakaian tradisional sebanyak 23 *steel rod sculpture*; elemen bahasa dan tulisan 11 *steel rod sculpture*; nilai kemasyarakatan dan kekeluargaan enam *steel rod sculpture*; reka bentuk bangunan bersejarah lima *steel rod sculpture*; kepelbagaian agama dan kepercayaan, serta cerita dan kisah ketokohan masing-masing empat *steel rod sculpture* dan akhir sekali keistimewaan sambutan perayaan masyarakat tempatan sebanyak dua *steel rod sculpture* (Jadual 2).

Rajah 1 Bilangan *steel rod sculpture* mengikut artis

Jadual 2 Idea dan tema dalam *steel rod sculpture* di bandar raya George Town, Pulau Pinang

IDEA DAN TEMA		KOD & TAJUK KARYA	KUANTITI
Perekonomian	Perniagaan Peruncitan (Barangan Asas/Bahan Mentah)	<i>Retail Paradise [10], Temple Day [22], Too Salty [25], Duck [33], Cow & Fish [46], Waterway [48]</i>	6
	Pertukangan Kasut Buatan Tempatan & Pembuatan Seni Kraft	<i>Rope Style [9], Jimmy Choo [16], Gold Tooth [27], Limousine [45], No Plastic Bag [47], Ironsmith [50]</i>	6
	Perniagaan Makanan Jalanan (<i>Hawker Food</i>)	<i>Kopi O' Kau! [3], Sama Taste, Same Look [7], Three Generation [8], Ting Ting Thong [11], Wrong Tree [23], Too Hot [24], Tok Tok Mee [31], Roti Banggali [32], Kandar [39]</i>	9
	Pelancongan	<i>Three Generation [8], Budget Hotels [14], Beca [20], Main Street [37]</i>	4
	Perkhidmatan: Gunting Rambut, Kedai Gambar, Tukang Kasut, Pajak Gadai, Pembinaan, Perhotelan, Pelabuhan, Pengangkutan, Barangan Kitar Semula	<i>Shorn Hair [1], Spy [6], Mr Five Foot Way [5], High Counter [12], Labourer to Trader [2], Budget Hotels [14], Property [34], Beca [20], Bullock Cart Wheel [26], Gedung Rumput [30], Main Street [37], Too Narrow [40], Cannon Hole [43], Then & Now [42]</i>	14
Pakaian Tradisional	Kaum Melayu: Kain Batik, Kebaya, Baju Kurung, Bertudung, Baju Melayu, Kain Pelikat, Songkok, Samping, Keris & Tanjak	<i>Ting Ting Thong [11], Rotan [15], Win Win Situation [17], Gold Tooth [27], Roti Banggali [32], Too Narrow [40], Then & Now [42], Born Novelist [44], Haj Pilgrimage [52]</i>	9
	Kaum Cina: Jubah Labuh, Samfoo, Cheongsam	<i>Rope Style [9], Ting Ting Thong [11], Win Win Situation [17], One Leg Kicks All [18], Narrowest Five Foot Way [19], Quit Please [28], Property [34], Ah Quee? [38]</i>	8
	Kaum India: Kain Doti	<i>Labourer to Trader [2], Too Salty [25]</i>	2
	Kaum Punjabi: Turban	<i>Shorn Hair [1], Double Role [36], Chingay [49]</i>	3
Bahasa & Tulisan	India Muslim (Mamak): Kain Sarong & Berkopiah	<i>Kandar [39]</i>	1
	Teks/ Dialog Bahasa Melayu	<i>Jimmy Choo [16], Roti Benggali [32], Then & Now [42]</i>	3
	Bahasa Campur / Bahasa Pasar	<i>Win Win Situation [17], Too Hot [24], Too Salty [25], Gold Tooth [27], No Plastic Bag [47]</i>	5
Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan	Tulisan	<i>Same Taste, Same Look [7], Tok Tok Mee [31], 'Yeoh' Only [35]</i>	3
	Amalan & Nilai-nilai Murni	<i>Rope Style [9], Cheating Husband [13], Rotan [15], One Leg Kick All [18], 'Yeoh' Only [35], Cow & Fish [46]</i>	6
Bangunan Bersejarah	Bangunan Peninggalan & Reka Bentuk Bangunan Kolonial	<i>Happy Hour [4], Narrowest Five Foot Way [19], Quit Please [28], Double Role [36], Escape [51]</i>	5
Keagamaan & Kepercayaan	Upacara Keagamaan & Tilik Nasib	<i>Mahjong [21], Temple Day [22], Untrained Parakeet [29], Haj Pilgrimage [52]</i>	4
Kisah Ketokohan	Pereka, Pembesar & Novelis	<i>Jimmy Choo [16], Win Win Situation [17], Ah Quee? [38], Born Novelist [44]</i>	4
Pesta & Perayaan	Sambutan Tahun Baru Cina	<i>Procession [41], Chingay [49]</i>	2

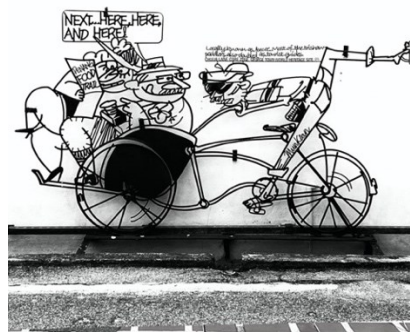
IDEA DAN TEMA KEUNIKAN DALAM *STEEL ROD SCULPTURE*

Penghayatan terhadap idea dan tema keunikan dalam *steel rod sculpture* dapat diperhatikan menerusi paparan jelas kandungan imej-imej visual di samping interpretasi tersirat latar penceritaan. Terdapat beberapa aspek atau kecenderungan idea dan tema penting yang menjadi asas penghasilan *steel rod sculpture*. Antaranya aspek perekonomian, paparan keunikan pakaian tradisional, elemen bahasa dan tulisan, nilai kemasyarakatan dan kekeluargaan, keunikan reka bentuk bangunan bersejarah, kepelbagaian agama dan kepercayaan, cerita dan kisah ketokohan, dan akhir sekali keistimewaan bentuk sambutan perayaan masyarakat tempatan.

Perekonomian

Kecenderungan idea serta tema yang menyentuh aspek sejarah dan aktiviti perekonomian dapat diperhatikan menerusi gambaran suasana aktiviti komersial berkaitan perkhidmatan, perniagaan makanan jalanan, pertukangan dan hasil kraf tangan, peruncitan serta paparan aktiviti ekonomi pelancongan tempatan. Keunikan perkhidmatan pengangkutan masyarakat dulu-dulu ditampilkan menerusi paparan subjek seperti beca, pedati lembu dan lanca dalam *steel rod sculpture* bertajuk *Beca*

[20] (Ilustrasi 1), *Bullock Cart Wheel* [2], *Gedung Rumput* [30], *Main Street* [37], *Too Narrow* [40] dan *Cannon Hole* [43]. Selain itu, terdapat beberapa perkhidmatan lain yang diinspirasi daripada sejarah dan persekitaran ekonomi tempatan antaranya termasuk perkhidmatan kedai gunting rambut *Shorn Hair* [1]; kedai gambar *Spy* [6]; tukang kasut, *Mr Five Foot Way* [5]; kedai pajak gadai, *High Counter* [12]; pembinaan, *Labourer to Trader* [2]; perhotelan, *Budget Hotels* [14]; pelabuhan, *Property* [34] dan perkhidmatan barangan kedai kitar semula *Then & Now* [42].

Ilustrasi 1 Tang Mun Kian, *Beca* [20], Lorong Chulia

Perniagaan makanan jalanan (*hawker food*) yang begitu sinonim dikalangan masyarakat berbilang kaum dapat juga diperhatikan menerusi penampilan imej-imej yang mengangkat makanan popular di George Town. *Steel rod sculpture* bertajuk *Kopi O' Kau!* [3], *Sama Taste, Same Look* [7], *Three Generation* [8], *Ting Ting Thong* [11], *Wrong Tree* [23], *Too Hot* [24], *Tok Tok Mee* [31], *Roti Banggali* [32] dan *Kandar* [39] (Ilustrasi 2), menampilkan makanan tradisi tempatan antaranya dim sum, *dumpling*, char kuetiau, mee kelinga, nasi kandar, kuih muih dan minuman gerai di kaki lima dengan penuh kepelbagaian.

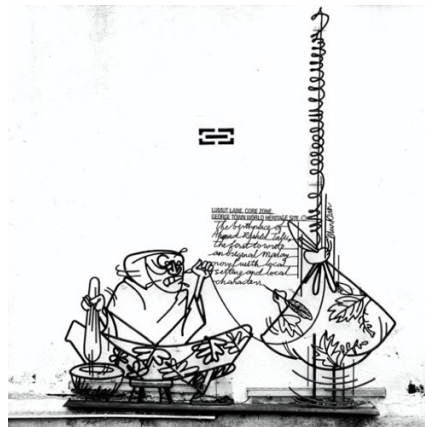

Ilustrasi 2 Tang Mun Kian, *Kandar* [39], Lebuah Ah Quee?

Tidak ketinggalan antara bentuk perekonomian lain yang turut dipaparkan menerusi *steel rod sculpture* adalah aktiviti pertukangan dan pembuatan seni kraf tangan seperti kasut buatan tempatan, kraf rotan dan seni logam dalam *Rope Style* [9], *Jimmy Choo* [16], *Gold Tooth* [27], *Limousine* [45], *No Plastic Bag* [47] dan *Ironsmith* [50]; perniagaan peruncitan seperti barangan asas dan bahan mentah, *Retail Paradise* [10], *Temple Day* [22], *Too Salty* [2], *Duck* [33], *Cow & Fish* [46] dan *Waterway* [48], serta tidak ketinggalan paparan aktiviti pelancongan menerusi *Three Generation* [8], *Budget Hotels* [14], *Beca* [20] dan *Main Street* [37].

Pakaian Tradisional

Keunikan dan keindahan pakaian tradisional tempatan dipamerkan menerusi penampilan subjek-subjek figura pelbagai perwatakan yang mencerminkan identiti kebudayaan masyarakat berbilang bangsa. Misalnya, keunikan pakaian tradisional kaum Melayu ditonjolkan melalui gambaran subjek figura yang mengenakan antaranya pakaian seperti batik dan kebaya. Dalam hal ini, batik diangkat menjadi lambang identiti kemegahan warisan budaya serantau tidak hanya kepada kaum Melayu khususnya menerusi penggunaan harian dalam *Born Novelist* [9](Ilustrasi 3), sebaliknya batik turut digayakan menerusi pengaruh resapan budaya ke atas kaum lain seperti Cina Peranakan (Baba Nyonya) di Pulau Pinang. Hal ini dapat diperhatikan dalam *Gold Teeth* [2], *Rotan* [7], *Ting Ting Thong* [52] (Ilustrasi 4), menerusi pengayaan figura wanita berkebaya memakai bersama kain bermotifkan batik. Selain itu, pakaian dan perhiasan seperti baju kurung, tudung, kain sarong, songkok, samping, keris dan tanjak turut ditonjolkan melalui *Ting Ting Thong* [11], *Win Win Situation* [17], *Roti Banggali* [32], *Too Narrow* [40], *Then & Now* [42], *Born Novelist* [44] dan *Haj Pilgrimage* [52]. Pakaian-pakaian ini sememangnya sinonim dikalangan golongan wanita dan lelaki kaum Melayu sebagai pakaian seharian selain turut dipakaikan pada musim perayaan dan upacara rasmi.

Ilustrasi 3 Tang Mun Kian, *Born Novelist* [9], Lorong Lumut

Ilustrasi 4 Baba Chuah, *Ting Ting Thong* [52], Lorong Seck Chuan

Keunikan pakaian tradisional kaum lain turut diketengahkan bagi mempamerkan kepelbagaian nilai warisan budaya masyarakat tempatan. *One Leg Kicks All* [6], *Quit Please* [34], *Ah Quee* [41], *Property* [44] dan *Ting Ting Thong* [52] menampilkan keindahan pakaian tradisional kaum Cina menerusi figura berpakaian samfu dan “jubah labuh” bagi golongan lelaki. Sementara itu, pemakaian “baju panjang” ceongsam bagi golongan wanita dapat diperhatikan menerusi *steel rod sculpture* bertajuk *Narrowest Five Foot Way* [46]. Keunikan pakaian tradisional kaum India pula ditampilkan menerusi pemakaian kain doti yang sinonim dikalangan golongan lelaki dalam *Too Salty* [1], *Labourer to Trader* [25] dan *Too Hot* [33]. Manakala keunikan pakaian tradisional kaum Punjabi pula dapat

diperhatikan dalam *Shorn Hair* [1], *Double Role* [36] (Ilustrasi 5) dan *Chingay* [49] melalui ikatan unik *turban* atau *dastar* di kepala bagi golongan lelaki. Tidak ketinggalan, identiti pakaian masyarakat India Muslim (mamak) di Pulau Pinang turut ditampilkan menerusi *steel rod sculpture* bertajuk *Kandar* [39] dengan pengayaan figura mengenakan pakaian kain sarong dan berkopiah.

Ilustrasi 5 Tang Mun Kian, *Double Role* [36], Gat Lebu Chulia

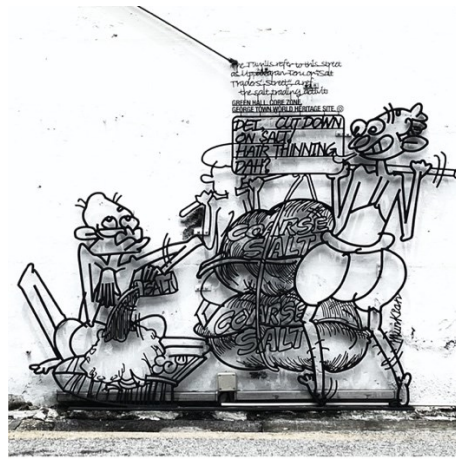
Bahasa & Tulisan

Idea dan tema yang menyentuh aspek bahasa dan tulisan turut ditampilkan menerusi *steel rod sculpture* yang memaparkan penggunaan bahasa Melayu, percampuran bahasa atau bahasa pasar serta aspek tulisan. Penggunaan bahasa Melayu dapat diperhatikan melalui penggunaan kata nama am seperti “kulit asing”, *Roti Benggali* [32] (Ilustrasi 6); “kedai kasut”, *Jimmy Choo* [16] dan “botol, tin, surat khabar” *Then & Now* [42].

Ilustrasi 6 Tang Mun Kian, *Roti Benggali* [32], Lebu King

Namun demikian, menariknya melalui hasil tinjauan mendapati idea dan tema keunikan bahasa dalam *steel rod sculpture* berubah menjadi lebih dinamik menerusi pertembungan dan percampuran bahasa atau istilah lain “bahasa rojak”. Pertembungan ini secara tidak langsung telah mewujudkan paduan unik dwibahasa melalui penggabungan dan kata pinjaman dialek-dialek tempatan. Situasi realiti masyarakat dalam perhubungan komunikasi seharian ini dapat dilihat melalui campur aduk pelbagai bahasa antaranya gabungan bahasa India dan bahasa Inggeris seperti “*Dei, cut down on salt! hair thinning dah?*”, *Too Salty* [25] (Ilustrasi 7) dan “*Ayoyo, too spicy?*”, *Too Hot* [24]; gabungan Bahasa Inggeris dan Bahasa Cina seperti “*No more plastic bags meh?*”, *No Plastic Bag* [47]; Bahasa Inggeris dan Bahasa Melayu “*Hello Orang Kaya!*”, *Win Win Situation* [17]; Bahasa Melayu dan Bahasa Cina “*Boleh kasi jadi cincin?*”, *Gold Tooth* [27].

Ilustrasi 7 Tang Mun Kian, *Too Salty* [25], Jalan Green Hall

Selain itu, satu lagi idea menarik yang dapat diperhatikan dalam penghasilan *steel rod sculpture* adalah menerusi identiti tulisan dan hubungannya dengan aspek bahasa. Keunikan ini dapat diperhatikan menerusi penerapan tulisan kaligrafi Cina (*chinese calligraphy*) yang terdapat dalam beberapa *steel rod sculpture* antaranya, tulisan kaligrafi Cina “mian” atau bermaksud mee dalam *Tok Tok Mee* [31] (Ilustrasi 8); “dian xin” atau makanan dim sum dalam *Same Taste, Same Look* [7]; “Yang” atau Yeoh dalam bahasa Hokkien merujuk nama keluarga kaum Cina dalam *steel rod sculpture* bertajuk ‘Yeoh’ Only [35].

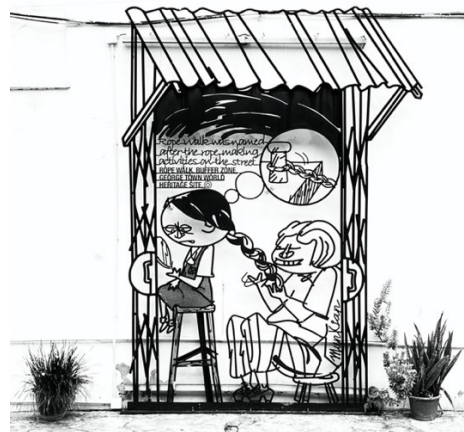
Ilustrasi 8 Tang Mun Kian, *Tok Tok Mee* [31], Jalan Masjid Kapitan Keling/ Lebuhraya Cina

Nilai Kemasyarakatan & Kekeluargaan

Paparan ragam kehidupan dan suasana persekitaran masyarakat tempatan turut mendapat perhatian melalui gambaran penceritaan kisah-kisah yang mengangkat nilai kemasyarakatan dan kekeluargaan. *Steel rod sculpture* bertajuk ‘Yeoh’ Only [35] dan *Cow & Fish* [46] (Ilustrasi 9) telah menghidangkan suasana muhibah menerusi sikap kemesraan, toleransi dan hormat menghormati dalam kehidupan masyarakat majmuk. Malah, nilai-nilai positif ini turut dipersembahkan dengan lebih kreatif dan lucu melalui idea berbentuk kekeluargaan dalam *Rope Style* [9] (Ilustrasi 10), *Cheating Husband* [13], *Rotan* [5] dan *One Leg Kick All* [18]. *Steel rod sculpture* ini antaranya telah mempersembahkan rencah ragam kehidupan berkeluarga melalui interpretasi penyampaian nasihat seperti kasih sayang, keprihatinan dan tanggungjawab dalam menguruskan institusi kekeluargaan.

Ilustrasi 9 Reggie Lee, *Cow & Fish* [46], Lebuh Melayu

Ilustrasi 10 Tang Mun Kian, *Rope Style* [9], Jalan Pintal Tali

Bangunan Bersejarah

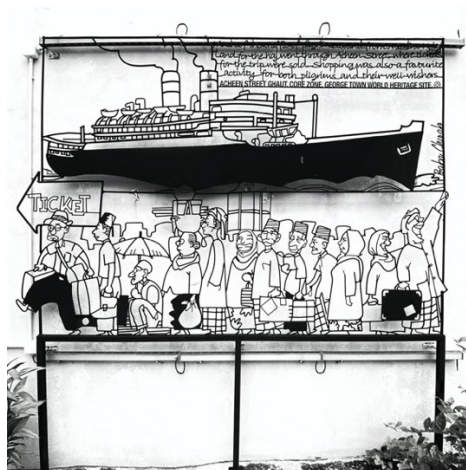
Salah satu ciri keunikan identiti bandar raya George Town sebagai tapak Tapak Warisan Dunia UNESCO adalah menerusi peninggalan bangunan-bangunan bersejarah. Terdapat beberapa *steel rod sculpture* yang secara tidak langsung turut memaparkan idea dan tema berkaitan sejarah seni bina dan keindahan reka bentuk bangunan peninggalan pemerintahan kolonial di Pulau Pinang. Antaranya seperti paparan bekas bangunan pentadbiran British di Lebuh Transfer, dalam *steel rod sculpture* bertajuk *Happy Hour* [4]; bangunan balai bomba lama di Lebuh Pantai, dalam *Double Role* [36]; peninggalan bangunan penjara dan gudang lama di Lebuh Acheh, dalam *Escape* [51]; rumah kedai British di Lebuh Stewart, dalam *Narrowest Five Foot Way* [19] dan bangunan gereja Church of The Assumption serta pusat kumpulan kongsi gelap Ghee Hin di Lebuh Gereja dalam *Quite Please* [28] (Ilustrasi 11).

Ilustrasi 11 Reggie Lee, *Quite Please* [28], Lebuh Gereja

Agama & Kepercayaan

Peristiwa sejarah mengerjakan rukun ibadat Haji di Mekah bagi masyarakat Islam tempatan pada masa dulu turut diekspresikan dalam *Haj Pilgrimage* [52] (Ilustrasi 12). *Steel rod sculpture* berbentuk kerohanian ini meraikan peranan penting Lebuh Aceh yang merupakan sebagai pusat tumpuan agensi pelancongan Muslim, selain menjadi nadi buat para peniaga barangan kelengkapan persiapan ibadat Haji pada abad ke-20. Idea dan tema yang sama turut ditonjolkan dalam *steel rod sculpture* bertajuk *Temple Day* [22]. Dengan berlatarkan suasana aktiviti penjualan barangan upacara sembahyang berdekatan tokong Kuan Yin Teng (Goddess of Mercy Temple), *steel rod sculpture* ini mengangkat satu lagi kepelbagaian anutan agama dan kepercayaan masyarakat tempatan. Selain itu, sisi kepercayaan lain turut ditampilkan menerusi *steel rod sculpture* bertajuk *Mahjong* [21] dan *Untrained Parakeet* [29] (Ilustrasi 13). Ragam kepercayaan nasib melalui tilikan burung pipit dan serindit (*hangging parrot*) dikaki lima dalam kalangan kaum Cina Hokkien dan kaum India tampil dalam menambahkan lagi kepelbagaian pegangan prinsip kepercayaan masyarakat tempatan.

Ilustrasi 12 Baba Chuah, *Haj Pilgrimage* [52], Gat Lebuh Aceh

Ilustrasi 13 Tang Mun Kian, *Untrained Parakeet* [29], Lebu King

Kisah Ketokohan

Kisah ketokohan seperti para pembesar, ikon dan ilmuwan tempatan khususnya di Pulau Pinang turut mendapat perhatian dalam menghubungkannya dengan peristiwa sejarah tempat atau lokasi di bandar raya George Town. Sebagai contoh, cerita ikon fesyen popular tanah air Jimmy Choo diangkat menerusi *steel rod sculpture* bertajuk *Jimmy Choo* [16] (Ilustrasi 14). *Steel rod sculpture* yang ditempatkan di Lebuh Muntri ini berlatarkan lokasi bengkel kedai kasut di mana beliau memulakan karier awalnya sebagai seorang pereka kasut. Selain itu, *Win Win Situation* [16] pula dihasilkan dalam memperingati ketokohan pembesar Melayu Ngah Ibrahim. Beliau merupakan seorang bangsawan Melayu yang berperanan penting dalam perkembangan perdagangan bijih timah abad ke-19. Selain itu juga, penghasilan *steel rod sculpture* turut mengangkat beberapa kisah ketokohan anak tempatan misalnya Kapitan Chung Keng Kwee atau lebih dikenali dengan berbagai-bagai nama panggilan antaranya “Ah Quee, Ah Kwee, Ah Kooi, Ah Kui”, seorang hartawan yang berpengaruh pada abad ke-19 di George Town seperti yang digambarkan dalam *steel rod sculpture* bertajuk *Ah Quee?* [38] (Ilustrasi 15). Sementara itu, *Born Novelist* [44] yang ditempatkan di Lorong Lumut merungkai kisah kelahiran penulis novel Melayu terawal Ahmad Rashid Talu di atas sumbangan awal beliau dalam merintis perkembangan kesusasteraan Melayu.

Ilustrasi 14 Baba Chuah, *Jimmy Choo* [16], Lebu Leith/Lebu Muntri

Ilustrasi 15 Reggie Lee, *Ah Quee?* [38], Lebu Ah Quee

Pesta & Perayaan

Keistimewaan sambutan pesta dan perayaan dikalangan masyarakat tempatan turut dimanfaatkan dalam idea dan tema berbentuk perayaan. *Procession* [41] dan *Chingay* [49] adalah contoh yang meraikan keunikan ini dengan merakamkan situasi kemeriahan perarakan pesta khususnya di Pulau Pinang bersempena sambutan Tahun Baru Cina. Menariknya, perarakan pesta *Chingay* [49] (Ilustrasi 16) digambarkan tidak hanya menjadi tumpuan sambutan khusus bagi kaum Cina sahaja, tetapi turut diraikan bersama kaum lain melalui penampilan subjek-subjek figura yang mengekspresikan kemajmukan masyarakat di bandar raya George Town. Situasi ini begitu jelas diperhatikan menerusi penampilan bersama subjek-subjek figura yang mewakili kaum seperti India dan Punjabi yang ditampilkan secara lucu dan mencuit hati.

Ilustrasi 16 Tang Mun Kian, *Chingay* [49], Pengkalan Weld

RUMUSAN

Penghasilan 52 *steel rod sculpture* di bandar raya George Town, Pulau Pinang tidak hanya menonjolkan aspek keindahan formalistik dan ekspresi seni pembuatannya tetapi turut memaparkan idea dan tema keunikan dan keistimewaan identiti yang tersendiri. Kecenderungan ini dapat diperhatikan menerusi kandungan imej-imej visual di samping interpretasi tersirat latar penceritaan yang menyentuh pelbagai idea dan tema antaranya aspek perekonomian masyarakat, paparan keunikan warisan pakaian

tradisional, elemen identiti bahasa dan tulisan serta nilai-nilai kemasyarakatan dan kekeluargaan. Bahkan, bukan itu sahaja idea dan tema ini juga turut ditampilkan menerusi paparan seni reka bentuk bangunan bersejarah, kepelbagaian amalan keagamaan dan kepercayaan, kisah-kisah ketokohan dan akhir sekali keistimewaan bentuk sambutan perayaan masyarakat tempatan. Kesemua aspek yang menghubungkan kepelbagaian sosiobudaya, ekonomi dan aktiviti sosial dalam bentuk warisan ketara (*tangible heritage*) dan warisan tidak ketara (*intangible heritage*) ini adalah sebagai refleksi kepada kepentingan penjenamaan nilai sejarah dan warisan serta pada sama mendukung kriteria budaya (*cultural criteria*) Tapak Warisan Dunia UNESCO (UNESCO, 2012).

Berdasarkan dapatan ini, diharap tinjauan awal yang dijalankan dapat menjadi satu inisiatif dalam mengenal pasti dan merekod tahap perkembangan seni khususnya arca awam di Pulau Pinang secara lebih komprehensif untuk masa hadapan. Namun demikian, kajian lanjutan yang lebih mendalam perlu dilakukan bagi mengupas dan membahaskan aspek-aspek nilai dan elemen yang mempengaruhi atau ingin diterapkan dalam penghasilan *steel rod sculpture*. Hal ini demikian kerana, dari sudut perspektif seni awam, penghasilan *steel rod sculpture* ini dilihat begitu penting atas peranan dan fungsi arca sebagai ikon penambah nilai bagi sesuatu persekitaran (Chang, 2008) di samping memperlihatkan nilai estetika, simbol serta aspirasi pengarca dan pemiliknya (Rosli Zakaria, 2011). Malah, kewujudan arca dalam persekitaran awam juga begitu signifikan sebagai simbol identiti warisan, serta dapat mempertingkatkan ekonomi, semangat dan kebanggaan sesuatu masyarakat (Sam Muhizam Mustafa, 2009).

RUJUKAN

- Braun, V. & Clarke, V. (2013). *Successful qualitative research: A practical guide for beginners*. London: Sage.
- Chang, S.F. (2014). Street art sparkle as a new economic driver in penang. *1st International Conference on Creative Media, Design & Technology (REKA)*, 25-27 November, P.Pinang, Malaysia. Dimuat turun daripada http://www.reka.usm.my/images/FULL_PAPER_002.pdf
- Christina Chin. (2010, 2 April). Witty Heritage Markers. *The Star*. Dimuat turun daripada <https://www.thestar.com.my/travel/malaysia/2010/04/02/witty-heritage-markers>.
- Haryani Mohamad. (2016). Marking George Town. *24th General Conference of ICOM-Museum and Cultural Landscapes*, 3-9 July, Milan, Italy. Dimuat turun daripada http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/icamt/ICAMT-YEARS/2011_2020/2016/2016_Milan/2016_Milan_3_papers/03_Haryany_Mohamad.pdf
- Ngiom, L.T. (2011). *Penang Transitions-Marking George Town and Rifle Range Renewal Competitions* (pp: 36–37). Malaysia: Pertubuhan Arkitek Malaysia (PAM).
- Penang Global Tourism. (2019). *Culture & Heritage: Heritage Zone*. Dimuat turun daripada <https://mypenang.gov.my/culture-heritage/street-art/>
- Rosli Zakaria. (2011). *Katalog Pameran Jaga*. Kuala Lumpur: BSLN.
- Syedehelham Sadatiseyedmahalleh, Suraiyati Rahman & Aldrin Abdullah. (2015). Analyzing street art to present the heritage of George Town, Malaysia. *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 2(4), 24-25. Dimuat turun daripada <https://doi.org/10.18415/ijmmu.v2i4.17>
- Sam Muhizam Mustafa. (2009). Public art in the federal territory of Putrajaya: Question of value and role. *Wacana Seni, Journal of Art Discourse*, jilid 8. Penang: USM.
- T C Chang. (2008). *Art and soul: Powerful and powerless art in Singapore, environment and planning A*. 40, 1921-1943. Dimuat turun daripada <https://doi.org/10.1068/a39240>
- Timothy Tye (2003-2020). Marking George Town steel rod sculpture. Dimuat turun daripada <https://www.penang-traveltips.com/steel-rod-sculptures.htm>
- UNESCO World Heritage Centre. (2012). Melaka and George Town: Historic cities of the straits of Malacca. Dimuat turun daripada <http://whc.UNESCO.org/en/list/1223,2012>